วารสารศาสตร์สุขภาพและการศึกษา ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568
Journal of Health Sciences and Pedagogy Vol. 5 No.3 September – December 2025
e272695

Journal of Health and Pedagogy

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

Factors Associated with Work-Related Stress among Public Health Personnel during the Covid-19 Pandemic in Choairong District, Narathiwat Province

ชัมซุดดีน หามะ, เอกพล กาละดี* และ วรางคณา จันทร์คง
Shamsuddean Hama, Akaphol Kaladee* and Warangkana Chankong
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University

(Received: December 13, 2024, Revised: August 5, 2025, Accepted: September 20, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างจำนวน 243 คน เก็บข้อมูลช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 – มกราคม พ.ศ. 2567 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ด้วยรูปแบบ Google form ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน มีค่าความสอดคล้องเนื้อหาระหว่าง 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88 วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา และสถิติถดถอยลอจิสติก

ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสาธารณสุขมีความเครียดในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.31) เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ แล้ว พบว่า อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี และสถานภาพสมรส/คู่ มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (adj.OR= 2.23, 95%CI= 1.10 – 4.53: adj.OR= 2.17, 95%CI= 1.03 – 4.58)

ฉะนั้น กลุ่มงานสุขภาพจิตของโรงพยาบาลเจาะไอร้อง ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเฉพาะสำหรับบุคลากรที่มีอายุน้อยและบุคลากรที่มีสถานภาพสมรส โปรแกรมฝึกการจัดการความเครียดหรือการวางแผนชีวิต

คำสำคัญ: ความเครียดในการปฏิบัติงาน, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, บุคลากรสาธารณสุข

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding e-mail: akaphol.kal@stou.ac.th)

Abstract

This cross-sectional descriptive study aimed to examine the factors associated with work-related stress among public health personnel during the COVID-19 pandemic in Cho-airong District, Narathiwat Province. The sample consisted of 243 participants, and data were collected between December 2023 and January 2024. The research instrument was an online questionnaire administered via Google Forms, which was validated by three experts with a content validity index (CVI) ranging from 0.67 to 1.00. The reliability coefficient was 0.88. Data were analyzed using descriptive statistics and logistic regression analysis.

The results revealed that most public health personnel experienced a moderate level of work-related stress (61.31%). After controlling for other variables, it was found that being aged 40 years or younger and having a marital/partnered status were significantly associated with work-related stress among public health personnel during the COVID-19 pandemic in Cho-airong District, Narathiwat Province, at the 0.05 level of significance (adj.OR= 2.23, 95%CI= 1.10–4.53; adj.OR= 2.17, 95%CI= 1.03–4.58).

Therefore, the Mental Health Division of Choairong Hospital should implement targeted programs or activities for younger personnel and those who are married, such as stress management training or life-planning programs.

Keywords: Work-related stress, Coronavirus Disease, Public Health Personnel

บทนำ

ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก เป็นเหตุให้มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก องค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ โดยผู้ที่ติดเชื้อไวรัสนี้จะมีอาการเช่นเดียวกับผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ แสดงอาการตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และมีไข้ บางรายมีอาการรุนแรง ปอดบวม หรือหายใจลำบากร่วมด้วย ความเสี่ยงการติดเชื้อรุนแรงและเสียชีวิตพบสูงขึ้นในผู้สูงอายุ และผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ เพื่อเลี่ยงความเสี่ยงติดเชื้อคนที่ป่วยและมีอาการควรใส่หน้ากากอนามัยและส่งเสริมให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่นั้น บุคลากรสาธารณสุขเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องให้บริการใกล้ชิดกับผู้ที่มีความเสี่ยงติดเชื้อหรือผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ หวาดกลัว วิตกกังวล เครียด และบางครั้งต้องประสบเหตุการณ์สูญเสียผู้ป่วยที่ดูแลหรือคนใกล้ชิด การช่วยเหลือบุคลากรสาธารณสุขด้วยการสร้างเสริมสุขภาวะและความเข้มแข็งทางใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องบูรณาการไปกับกระบวนการทำงานรับมือสถานการณ์การระบาดของโรค โดยจะต้องมีแนวทางการดูแลช่วยเหลือ การเฝ้าระวังติดตาม การประเมินสภาวะสุขภาพจิต ภาวะหมดไฟ และสุขภาวะบุคลากรสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง องค์กรจำเป็นต้องจัดเตรียมระบบการดูแลช่วยเหลือที่พร้อมให้บริการเพื่อให้บุคลากรของหน่วยงานสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพจิตและรับบริการช่วยเหลือทางสังคม จิตใจที่มีประสิทธิภาพได้ทันท่วงที เมื่อวิกฤตดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อคนทั้งโลกทั้งในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างไม่เคยมีมาก่อน ในส่วนของบุคลากรสาธารณสุขเองก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน และยังมีภาระงานที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งการเตรียมการป้องกันและการรับบริการผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ผู้เสี่ยงติดเชื้อและจำนวนติดเชื้อที่เพิ่มขึ้น ข้อจำกัดในการดูแลรักษาทั้งเวชภัณฑ์ อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อที่บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคย และไม่ชำนาญในการดูแลรักษา

โรคติดเชื้อนี้ ซึ่งยังไม่มีวิธีการรักษาที่ชัดเจน อีกทั้งความเสี่ยงที่เพิ่มเป็นเท่าทวีในฐานะด่านหน้าที่ต้องเผชิญกับติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดความเครียด ความเหนื่อยล้าต่อบุคลากรมากยิ่งขึ้น (Department of Mental health, 2019)

แม้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะกระทบต่อชีวิตผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้ แต่ตัวเลขการระบาดที่ไม่มากในพื้นที่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานด้านสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องในการควบคุมโรคระบาดในพื้นที่ ขณะที่มาตรการของรัฐบาลในการบริหารป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น ยังส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ทั้งในประเทศและชายแดนใต้ งานวิจัยเชิงสำรวจในพื้นที่ได้เผยให้เห็นถึงผลกระทบทางสังคมจากโรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดชายแดนใต้ ดังที่มีงานวิจัยเรื่องการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อผลกระทบจากมาตรการลดการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีการสำรวจประชาชนในพื้นที่จำนวน 3,904 คน ประกอบด้วย ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม 3,358 คน และผู้นับถือศาสนาพุทธจำนวน 581 คน ผลการสำรวจพบว่าประชาชนส่วนใหญ่รับทราบมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ ร้อยละ 100 และร้อยละ 99 รับทราบว่า ผู้ที่เดินทางออกจากเคหสถานต้องสวมหน้ากากอนามัยรวมทั้งเห็นด้วย ในข้อนี้ว่า เมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนรอมฎอน (เดือนถือศีลอดของชาวมุสลิม) จำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อควบคุมโรคติดต่อร้อยละ 94 แต่มีข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ การงดเว้นการละหมาดห้าเวลาในมัสยิด ร้อยละ 65 และการปิดตลาดเดือนรอมฎอน ร้อยละ 66 จะเห็นได้ว่า แม้ประชาชนจะเห็นด้วยกับมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ แต่มาตรการบางอย่างก็ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ด้านผลกระทบต่อสุขภาพจิตนั้นพบว่า ประชาชนกว่าร้อยละ 91 ในห้วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา รู้สึกไม่สามารถหยุดหรือควบคุมความกังวลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดได้ (Talek, 2020)

บุคลากรสาธารณสุขทุกระดับรวมทั้งบุคลากรฝ่ายสนับสนุนที่ให้บริการแก่ผู้รับบริการกลุ่มต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งผู้มารับบริการที่มีความเจ็บป่วยทั่วไป กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและกลุ่มที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต้องปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างเต็มความสามารถท่ามกลางสถานการณ์ของการระบาดใหญ่ครั้งนี้ โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การเตรียมตนเองให้มีความพร้อมเพื่อเผชิญและรับมือกับสถานการณ์ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจให้บุคลากร การตระหนักรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ ความรู้สึกตนเองและคนรอบข้าง ตลอดจนการเรียนรู้ถึงวิธีการดูแลจิตใจตนเองให้สามารถบริหารจัดการความเครียดและยังคงปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพต่อไป จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบุคลากรทุกคนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างความแข็งแรงทางร่างกาย โดยบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส มีทั้งสิ้นจำนวน 243 คน จากการประเมินความเครียดของบุคลากรปีงบประมาณ 2562, 2563, 2564 และ 2565 พบว่า ระดับน้อยร้อยละ 48.90, 67.03, 69.35 และ 79.90 ตามลำดับ ระดับปานกลางร้อยละ 39.56, 24.73, 16.58 และ 14.07 ตามลำดับ ระดับมากร้อยละ 10.99, 8.24, 5.03 และ 4.02 ตามลำดับ และระดับเครียดมากที่สุดร้อยละ 0.55, 1.65, 2.01 และ 3.02 ตามลำดับ (Psychology Department, Cho ai-rong Hospital, 2022) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า บุคลากรในโรงพยาบาลเจาะไอร้อง มีความเครียดในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเครียดน้อยและในระดับความเครียดน้อยและระดับความเครียดมากที่สุดนั้น มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สืบเนื่องจากต้องเผชิญสภาวะกดดันต่าง ๆ ทั้งจากภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ที่มีทรัพยากรจำกัด ความซับซ้อนของระบบงานและการสื่อสารต้องเผชิญกับการสูญเสียต่าง ๆ ความเครียดส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้พื้นที่อำเภอเจาะไอร้องเป็นอำเภอชายแดนที่อยู่ใกล้กับประเทศมาเลเซีย ผู้คนส่วนมากทำงานที่ประเทศมาเลเซียทำให้มีผู้ติดเชื้อที่เดินทางกลับจากการเดินทางมายังประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง บุคลากรสาธารณสุขต้องรับภาระที่เพิ่มขึ้น ภาวะเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความเครียดและปัญหาด้านสุขภาพจิตอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้หน่วยบริการที่ไม่ได้ให้บริการประชาชนโดยตรง เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเจาะไอร้อง มีการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ให้บริการผู้ป่วยในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีภาวะเครียดจากการให้บริการในช่วงที่มีการระบาดหนัก เพราะไม่มีประสบการณ์ในการให้บริการผู้ป่วยมาก่อน

จากสภาพปัญหาและด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลการศึกษาความเครียดในบุคลากรสาธารณสุขในช่วงเวลาการระบาดดังกล่าว แม้ว่าสถานการณ์การระบาดจะเบาบางลง แต่มีโอกาสที่บุคลากรจะมีความเครียดอีกครั้งจากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพจิตกับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อเฝ้าระวังความเครียดในการปฏิบัติงานและสามารถรับมือกับการเผชิญปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์วิจัย

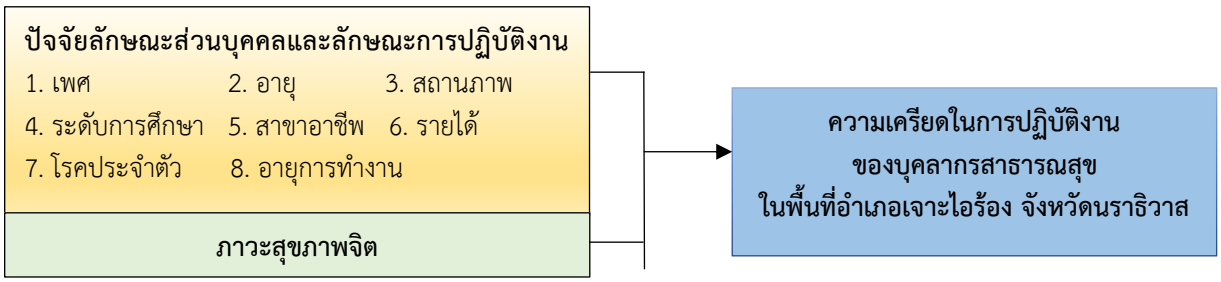
เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

สมมติฐาน

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรด้านสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการสาธารณสุขอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 263 คน

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้โปรแกรม G* Power Analysis (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) ใช้ Test family เลือก Z-test, Statistical test เลือก Logistic regression เลือก Two tailed กำหนดค่าขนาดอิทธิพล จากงานวิจัยเรื่องภาวะความเครียดในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของบุคลากรสาธารณสุขอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (Chanaudomsuk & Thammakun, 2022) = 0.15 , Power= .80, R^2other

X=0, X Distribution เลือก Binomial ได้กลุ่มตัวอย่าง 231 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 5 ได้ 12 คน รวม 243 คน (Naing, Winn, & Rusli, 2006)

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการหยิบฉลากรายชื่อ

เกณฑ์การคัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) ดังนี้ 1) เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการสาธารณสุขอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ไม่น้อยกว่า 1 ปี และ 2) เป็นผู้ที่ยินดีตอบแบบสอบถามการวิจัยและเข้าร่วมโรงการวิจัย

เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออก (Exclusion criteria) ดังนี้ 1) เป็นบุคลากรที่ตอบแบบสอบถามไม่ถูกต้อง และสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะการปฏิบัติงาน จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพ 4) ระดับการศึกษา 5) สาขาอาชีพ 6) รายได้ 7) โรคประจำตัว และ 8) อายุการทำงาน โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบให้ตรวจรายการ (Check list) และให้เติมข้อความ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความเครียดในการปฏิบัติงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาแปลมาจากแบบสอบถามของ Shin (2021) ที่เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ซึ่งแบ่งเป็นคำถาม 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะทั่วไป 5 ข้อ 2) ด้านลักษณะงานที่เปลี่ยนแปลง 4 ข้อ 3) ด้านภาระงาน 6 ข้อ 4) ด้านการขาดแคลนทรัพยากร 5 ข้อ และ 5) ด้านผลกระทบส่วนตัว 5 ข้อ รวม 25 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questions)

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยความเครียดได้ดังนี้ ความเครียดระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 3.80 – 5.00), ความเครียดระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.40 – 3.79) และความเครียดระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.39)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามภาวะสุขภาพจิต โดยใช้แบบสอบถามภาวะสุขภาพทั่วไปฉบับย่อ (General health questionnaire -12; GHQ-12) เป็นแบบคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตที่พัฒนามาจาก GHQ ของเดวินพี โกลด์เบิร์ก ปี ค.ศ. 1972 แปลเป็นไทยโดย Nilchaikovit, Lortrakul, & Phisansuthideth, (1996) โดยข้อคำถามของ GHQ จะครอบคลุมปัญหาใหญ่ ๆ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกไม่เป็นสุข (Unhappy) ความวิตกกังวล (Anxiety) ความบกพร่องทางสังคม (Social impairment) และความคิดว่ามีโรคทางกายโรคใดโรคหนึ่งหรือหลายโรค (Hypocondriasis) โดย Thai GHQ-12 มีข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ เป็นมาตรส่วนประมาณค่าตั้งแต่ 1 - 4

การแปลผล GHQ-12 มีตัวเลือก 4 คอลัมน์ ถ้าตอบ 2 คอลัมน์ด้านซ้ายมือ มีค่าเท่ากับ 0 คะแนน และถ้าตอบ 2 คอลัมน์ด้านขวามือ มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน โดยระดับภาวะสุขภาพจิต (GHQ-12) ที่มีคะแนนระหว่าง 9 - 12 มีภาวะสุขภาพจิตระดับสูง (Severe) คะแนนระหว่าง 5 - 8 มีภาวะสุขภาพจิตระดับปานกลาง (Moderate) และคะแนนระหว่าง 0 - 4 มีภาวะสุขภาพจิตระดับต่ำ (Mild)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content validity) โดยผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาล 1 ท่าน จิตแพทย์ 1 ท่าน และอาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 1 ท่านโดยทุกข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความเครียดในการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.87 และแบบสอบถามภาวะสุขภาพจิต โดยรวมมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจาะไอร้องและสาธารณสุขอำเภอเจาะไอร้องแล้ว ผู้ศึกษาประสานกับผู้ช่วยศึกษาให้เก็บข้อมูลตามจำนวนที่กำหนด

2. ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์ ด้วยรูปแบบ Google form ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 โดยก่อนตอบแบบสอบถามได้ทำความเข้าใจกับประชากรที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบสอบถามทั้งหมดและในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถามและตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ ใช้เวลาทำแบบสอบถามประมาณ 30 นาที โดยไม่มีการระบุชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามไว้ 1 สัปดาห์ และได้รับการตอบกลับของแบบสอบถามทั้งหมด (ร้อยละ 100)

3. ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนก่อนนำมาบันทึกลงโปรแกรมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติถดถอยลอจิสติกแบบทวิ ทั้งการวิเคราะห์คราวละตัวแปร (Univariable logistic regression และการวิเคราะห์พหุตัวแปร (Multivariable logistic regression) กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จริยธรรมวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส เลขที่ 15/2566 วันที่อนุมัติ 20 มกราคม 2566

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 77.36) อายุเฉลี่ย 37 ปี (SD= 7.42) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/คู่ (ร้อยละ 72.84) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 72.84) เป็นบุคลากรสายวิชาชีพ (ด่านหน้า) (ร้อยละ 61.32) ประกอบด้วย 3 ลำดับแรก ได้แก่ พยาบาล (ร้อยละ 34.57) นักวิชาการสาธารณสุข (ร้อยละ 7.41) และผู้ช่วยพยาบาล (ร้อยละ 4.94) ตามลำดับ มีรายได้เป็นของตนเองโดยเฉลี่ย 26,400.16 บาท (SD= 18,533.59) ส่วนใหญ่ไม่มีการเจ็บป่วยด้วยโรคประจำตัวที่ได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์ (ร้อยละ 86.42) และมีอายุการทำงานเป็นบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้องที่พบมากที่สุด คือ อยู่ในช่วง 11 - 20 ปี (ร้อยละ 45.27) โดยเฉลี่ยมีอายุการทำงาน 12.11 ปี (SD= 7.47)

2. ความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน ร้อยละและช่วงความเชื่อมั่น ของระดับความเครียดในการปฏิบัติงาน (n=243)

ความเครียดจากการปฏิบัติงาน	คะแนนเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
สูง	3.80 - 5.00	89	36.63
ปานกลาง	2.40 - 3.79	149	61.31
ต่ำ	1.00 - 2.39	5	2.06

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความเครียดมากที่สุดอยู่ในความเครียดระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.31) รองลงมา คือ เครียดระดับสูง (ร้อยละ 36.63) และเครียดระดับต่ำ (ร้อยละ 2.06) ตามลำดับ

3. ภาวะสุขภาพจิตของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวน ร้อยละและช่วงความเชื่อมั่น ของระดับภาวะสุขภาพจิต (n=243)

ภาวะสุขภาพจิต	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
สูง (Severe)	9 - 12	5	2.06
ปานกลาง (Moderate)	5 - 8	16	6.58
ต่ำ (Mild)	0 - 4	222	91.36

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนรวมภาวะสุขภาพจิตมากที่สุดอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 91.36) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 6.58) และระดับสูง (ร้อยละ 2.06)

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ดังตาราง 3

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการปฏิบัติงาน ภาวะสุขภาพจิตกับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n=243)

ปัจจัย	ระดับความเครียด ต่ำ-ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับความเครียด สูง จำนวน (ร้อยละ)	Crude Odds Ratio	Adjusted Odds Ratio	95%CI	*p*-Value
เพศ						
หญิง	124 (80.52)	64 (71.91)	Ref.			
ชาย	30 (19.48)	25 (28.09)	1.61	1.93	0.99-3.78	0.054
อายุ (ปี)						
41 ปีขึ้นไป	57 (37.00)	20 (22.50)	Ref.			
≤ 40 ปี	97 (63.00)	69 (77.50)	2.03	2.23	1.10-4.53	0.026*
สถานภาพ						
โสด	35 (22.73)	14 (15.73)	Ref.			
สมรส/คู่	107 (69.48)	70 (78.65)	1.64	2.17	1.03-4.58	0.043*
หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่	12 (7.79)	5 (5.62)	1.04	2.20	0.58-8.42	0.249
ระดับการศึกษา						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	42 (27.27)	19 (21.35)	Ref.			
ปริญญาตรีขึ้นไป	112 (72.73)	70 (78.65)	1.38	1.24	0.56-2.73	0.595
สาขาอาชีพ						
บุคลากรสายสนับสนุนอื่น ๆ	64 (41.56)	30 (33.71)	Ref.			
บุคลากรสายวิชาชีพ (ด่านหน้า)	90 (58.44)	59 (66.29)	1.40	1.57	0.77-3.20	0.219
รายได้						
20,001 บาทขึ้นไป	83 (53.90)	47 (52.81)	Ref.			
≤ 20,000 บาท	71 (46.10)	42 (47.19)	1.04	1.51	0.67-3.43	0.320

ตาราง 3 (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับความเครียด ต่ำ-ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ระดับความเครียด สูง จำนวน (ร้อยละ)	Crude Odds Ratio	Adjusted Odds Ratio	95%CI	*p*-Value
โรคประจำตัว						
ไม่มี	130 (84.42)	80 (89.89)	Ref.			
มี	24 (15.58)	9 (10.11)	0.61	0.71	0.29-1.73	0.453
อายุการทำงาน						
≤ 10 ปี	61 (39.61)	34 (38.20)	Ref.			
11 ปีขึ้นไป	93 (60.39)	55 (61.80)	1.06	1.46	0.65-3.26	0.361
ภาวะสุขภาพจิต						
ปานกลาง-สูง	10 (6.49)	11 (12.36)	Ref.			
ต่ำ	144 (93.51)	78 (87.64)	2.03	2.26	0.88-5.79	0.089

จากตาราง 4 เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ อายุที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี และสถานภาพสมรส/คู่ โดยพบว่า อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป 2.23 เท่า (adj.OR= 2.23; 95%CI: 1.10 - 4.53) และสถานภาพสมรส/คู่ มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีสถานภาพโสด 2.17 เท่า (95%CI: 1.03 - 4.58) ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ นั้นไม่พบ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ขนาดความสัมพันธ์ของหลายตัวแปรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดูแลบุคลากร เช่น บุคลากรที่เป็นเพศชาย มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่เป็นเพศหญิง 1.93 เท่า (95%CI: 0.99 - 3.78) บุคลากรที่มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีสถานภาพโสด 2.20 เท่า (95%CI: 0.58 - 8.42) และบุคลากรสายวิชาชีพ (ด่านหน้า) มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนอื่น ๆ 1.57 เท่า (95%CI: 0.77 - 3.20)

อภิปรายผล

อายุ มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาที่มีอายุน้อยส่วนใหญ่เพิ่งจบการศึกษามาใหม่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและต้องการที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่เรียนมาปฏิบัติงานให้ดีที่สุด แต่เมื่อเจอกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ได้ การแก้ไขปัญหามีน้อยกว่าบุคลากรที่มีอายุมาก ซึ่งบุคลากรที่มีอายุมากส่วนใหญ่มักมีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สามารถเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดี โดยกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี (ร้อยละ 68.31) และมีอายุ 41 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 31.69) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Chantra, Wongwattana, Sino, Pilasaeng, Sadakorn, Srithep, et al. (2019) ที่พบว่า อายุของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียด เนื่องมาจากพนักงานส่วนใหญ่เป็น

บุคลากรที่มีอายุในช่วง 25 - 29 ปี และยังพบว่า พยาบาลที่มีอายุน้อยกว่ามีความเครียดในการปฏิบัติงานมากกว่าพยาบาลที่มาอายุสูงกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรที่มีอายุน้อย ยังไม่สามารถปรับตัวได้ดีเหมือนบุคลากรที่มีอายุมากกว่า นอกจากนี้การศึกษาของ Chanaudomsuk & Thammakun (2022) ที่พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะความเครียดในช่วงวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของบุคลากรสาธารณสุขในอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา สาขาอาชีพ รายได้ โรคประจำตัวและอายุการทำงานแล้ว พบว่า อายุที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานซึ่งบุคลากรที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากสถานภาพสมรส/คู่ มีภาระรับผิดชอบต่อครอบครัวมากกว่าสถานภาพโสด และมีความกังวลว่าจะนำการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปแพร่ให้กับบุคคลในครอบครัวที่บ้าน ทำให้ต้องสละเวลาในการดูแลครอบครัวมากขึ้น พร้อมกับภาระงานในที่ทำงานที่ต้องดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มากขึ้นด้วย นอกจากนี้บุคลากรที่มีสถานภาพโสดสามารถตอบสนองต่อบทบาทในการทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มที่และสามารถปฏิบัติงานในเวลาวิกาลหรือวันหยุดได้ โดยไม่ต้องกังวลในการรับผิดชอบต่อบทบาทการเป็นสามีภารยาหรือบทบาทพ่อแม่ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/คู่ (ร้อยละ 72.83) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 20.16) และสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ (ร้อยละ 7.01) ดังนั้น สถานภาพส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Ruengjamnian, Na Chiangmai, & Tiamjan (2013) ที่พบว่า สถานภาพสมรสของบุคลากรหน่วยงานสนับสนุนโรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์กับความเครียด แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Vichianpradit, Yingratanasuk, & Lormpong (2013) ที่พบว่า สถานภาพสมรสของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกำกับของรัฐไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้ เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสาขาอาชีพ รายได้ โรคประจำตัวและอายุการทำงาน แล้วพบว่าสถานภาพสมรส/คู่ มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงาน โดยพบว่าบุคลากรที่มีสถานภาพสมรส/คู่ มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีสถานภาพโสด และบุคลากรที่มีสถานภาพหย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่มีสถานภาพโสด

เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้องจังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ลักษณะงานในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เป็นเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ทุกคนได้รับความเสี่ยงเท่ากันหมด ภาระงานของทุกคนต้องดูแลผู้ป่วยเท่ากันหมด ไม่มีเพศใดถูกยกเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเวลาระบาดดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 77.36) และเพศชาย (ร้อยละ 22.64) ดังนั้น เพศจึงไม่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Tantivutekun, Meemon, Phukao, & Chittham (2020) ที่พบว่า เพศของบุคลากรสายสนับสนุนในโรงพยาบาลคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดความเครียดในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้การศึกษาของ Vichianpradit, Yingratanasuk, & Lormpong (2013) ที่พบว่า เพศของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกำกับของรัฐไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงาน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Shin, Kim, Ryoo, Moon, Lee, Moon, et al. (2021) ที่พบว่า เพศหญิงมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงาน

ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากระดับการศึกษาไม่ได้แยกตำแหน่งหรือแผนกการปฏิบัติงานที่ต้องเผชิญกับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทุกแผนกโดยเฉพาะ

บุคลากรสายวิชาชีพที่เป็นด่านหน้าต้องเผชิญผู้ป่วยเหมือนกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 74.90) และระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 25.10) ดังนั้น ระดับการศึกษาจึงไม่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Prapasorn (2021) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรโรงพยาบาลแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความเครียดในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Sribenchamas, Samruayruen, Srijaroen, Krongdee, & Paengpran (2019) ที่พบว่า การศึกษาระดับปริญญาโทและการศึกษาระดับอนุปริญญาของบุคลากรโรงพยาบาลในจังหวัดพิษณุโลก ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน

สาขาอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขทั้งสายวิชาชีพ (ด่านหน้า) และสายสนับสนุนอื่น ๆ มีโอกาสสัมผัสกับผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงานหรือที่บ้าน หรือสังคมรอบข้าง โดยประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสายวิชาชีพ (ด่านหน้า) (ร้อยละ 61.31) และบุคลากรสายสนับสนุนอื่น ๆ (ร้อยละ 38.68) ดังนั้นสาขาอาชีพส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Sribenchamas, Samruayruen, Srijaroen, Krongdee, & Paengpran (2019) ที่พบว่า ตำแหน่งงานนักวิชาการสาธารณสุข ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาล จังหวัดพิษณุโลก สามารถอธิบายได้ว่า ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข มีการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังโรค การควบคุมป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งงานการจัดบริการสุขภาพ การสุขศึกษาและพฤติกรรมสุขภาพ งานอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ภาระงานหรือความรับผิดชอบมีเพิ่มมากขึ้น แต่เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีคุณวุฒิในระดับปริญญาตรีส่งผลให้มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารจัดการได้ดี จึงเกิดความเครียดในการปฏิบัติงานน้อยเมื่อเทียบกับตำแหน่งงานอื่น ๆ เช่น พนักงานเปล เจ้าหน้าที่การเงิน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา สาขาอาชีพ รายได้ โรคประจำตัวและอายุการปฏิบัติงานแล้ว พบว่า บุคลากรสายวิชาชีพ (ด่านหน้า) มีโอกาสที่จะมีความเครียดสูงในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรสายสนับสนุนอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Netirojjanakul (2020) ที่พบว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลนครปฐมที่ดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยตรงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ปฏิบัติงานโดยตรง ทั้งนี้ยังพบว่า ปัญหาทางสุขภาพจิต ในบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นด่านหน้า ในการดูแลผู้ป่วยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เป็นด่านหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจได้เนื่องจากการกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นด่านหน้า จำเป็นต้องติดต่อกับผู้ป่วยโดยตรงและอาจจะพบปัญหาอุปกรณ์ในการป้องกันตนเอง ไม่เพียงพอในเวลาใดก็ได้ ดังนั้นกลุ่มนี้อาจจะกังวลกับความปลอดภัยของตนเอง

รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากผู้ที่มีรายได้ที่ดีเพียงพอกับรายจ่ายทำให้มีอำนาจในการซื้อเพิ่มขึ้นสามารถแสวงหาแหล่งที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพกายและจิตใจได้ ในขณะเดียวกันผู้ที่มีรายได้น้อย ส่วนใหญ่มักมีการประเมินตนเองตามกำลังทรัพย์ที่ตนเองมี ใช้ให้เพียงพอกับสถานะตนเอง ทำให้มีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้มีรายได้ของตนเอง โดยเฉลี่ย 26,400 บาท/เดือน โดยประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ 20,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป (ร้อยละ 53.50) และมีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 46.50) ดังนั้น รายได้จึงไม่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Tantivutekun, Meemon, Phukao, & Chittham (2020) ที่พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์ผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนในโรงพยาบาลคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล แตกต่างจากการศึกษาของ Chantra, Wongwattana, Sino, Pilasaeng, Sadakorn, Srithep, et al. (2019) ที่พบว่า สถานะทางการเงินของบุคลากรโรงพยาบาลรัฐแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียด

โรคประจำตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากบุคลากรสาธารณสุขมีความสามารถในการเรียนรู้การดูแลตนเองและสามารถเผชิญกับภาวะโรคได้ โดยประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัวที่วินิจฉัยโดยแพทย์ (ร้อยละ 86.42) และมีโรคประจำตัว (ร้อยละ 13.58) ประกอบกับประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่ทำงานในโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เมื่อประสบโรคภัยไข้เจ็บสามารถเข้ารับการรักษาได้ทันที ดังนั้นโรคประจำตัวจึงไม่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน แตกต่างจากผลการศึกษาของ Chanaudomsuk & Thammakun (2022) ที่พบว่า ปัญหาสุขภาพของบุคลากรสาธารณสุขอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีอิทธิพลต่อภาวะความเครียดในช่วงวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

อายุการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ อาจเนื่องจากระยะเวลาในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งแสดงถึงประสบการณ์การปฏิบัติงานก็จริง แต่ความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในงานและการปรับตัวต่อความเครียดจากการปฏิบัติงานอาจไม่ได้อยู่ที่อายุการทำงานหรือประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่มีอายุการทำงาน 11 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 60.91) และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี (ร้อยละ 39.09) ดังนั้น อายุการทำงานจึงไม่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Netirojjanakul (2020) ที่พบว่า อายุงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลนครปฐมในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิต แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Siangpror, Rawiworrakul, & Kaewboonchoo (2014) ที่พบว่า ประสบการณ์ทำงานของพยาบาลในโรงพยาบาลเฉพาะทางโรคมะเร็ง เขตภาคกลาง มีความสัมพันธ์กับความเครียดจากการทำงาน

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มงานสุขภาพจิตของโรงพยาบาลเจาะไอร้องสามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ได้ เพื่อลดโอกาสในการเกิดความเครียดของบุคลากรในองค์กร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้บุคลากรส่วนใหญ่มีระดับความเครียดในระดับกลาง มีโอกาสที่บุคลากรจะมีความเครียดอีกครั้งจากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ในอนาคตอันใกล้ โดยควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเฉพาะสำหรับบุคลากรที่มีอายุน้อยและบุคลากรที่มีสถานภาพสมรส เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนการทำงานในช่วงที่มีโรคระบาดของบุคลากรที่มีอายุน้อย การเตรียมความพร้อมก่อนการแต่งงาน การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในคู่สมรส หรือการให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่มีอายุน้อยและบุคลากรที่มีสถานภาพสมรส โปรแกรมฝึกการจัดการความเครียดหรือการวางแผนชีวิต

2. ควรมีการรณรงค์ให้บุคลากรที่มีอายุน้อยตระหนักถึงการจัดการกับความเครียดตั้งแต่เนิ่น ๆ ผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย เช่น สื่อออนไลน์ แอพลิเคชั่นต่าง ๆ หรือกิจกรรมผ่อนคลายในที่ทำงาน

3. ควรส่งเสริมระบบสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เช่น การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อน เครือข่ายชุมชน การให้คำปรึกษาคู่สมรส ครอบครัว สำหรับกลุ่มบุคลากรที่มีอายุน้อยและสถานภาพสมรสในช่วงที่มีความเปราะบางทางด้านจิตใจ

4. ควรมีการสร้างระบบเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงในที่ทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรที่มีอายุน้อยและผู้มีภาระครอบครัว เพื่อคัดกรองความเครียดแต่เนิ่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยรั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มช่วงอายุต่าง ๆ อย่างละเอียด โดยเฉพาะบุคลากรที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดกับกลุ่มวัยอื่น ๆ อย่างชัดเจน

2. ควรแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพสมรสให้หลากหลาย เช่น โสด แต่งงาน หย่าร้าง แยกกันอยู่หรืออยู่ด้วยกันโดยไม่สมรส เพื่อให้เข้าใจความหลากหลายของบริบทที่ส่งผลต่อความเครียด

3. ควรใช้เครื่องมือวัดความเครียดที่สอดคล้องกับช่วงวัยและบริบททางสังคม เช่น แบบสอบถามที่ปรับให้เหมาะกับวัยทำงานของบุคลากรที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจมีปัจจัยกระตุ้นความเครียดต่างจากวัยอื่น ๆ

4. ควรศึกษาปัจจัยร่วมอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความเครียดของบุคลากรที่มีอายุน้อยและสถานภาพสมรส เช่น ความมั่นคงทางอาชีพ ภาระหนี้สิน ความคาดหวังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา แรงกดดันจากการใช้สื่อสังคม รูปแบบการเผชิญความเครียดหรือการจัดการกับความเครียด เป็นต้น

Reference

Chanaudomsuk, S. & Thammakun, T. (2022). Stress conditions during Covid-19 crisis of health personnel in Pran Buri district, Prachuab Khiri Khan province. *The Office of Disease Prevention and Control 10th Journal, 20*(1), 63-76. (in Thai)

Chantra, N., Wongwattana, S., Sino, N., Pilasaeng, N., Sadakorn, M., Srithep, K., et al. (2019). Factors related to stress level among hospital personnel in governmental hospital in Samut Prakan. *Proceedings of 57th Kasetsart University Annual Conference*: *Education, Economics and Business Administation, Huminities and Social Sciences*. Kasetsart University, Bangkok. (in Thai)

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences. (2nd).* Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Department of Mental Health. (2019). *Covid-19 pandemic.* Retrieved Febraury 26, 2023 from https://dmh.go.th/test/Download/view.asp?id=18. (in Thai)

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods, 39*(2), 175-191.

Naing, L., Winn, T., & Rusli, B. N. (2006). Practical issues in calculating the sample size for prevalence studies. *Archives of Orofacial Sciences, 1*(1), 9-14.

Netirojjanakul, W. (2020). Prevalence and associated factors of mental health problems on healthcare workers at Nakhonpathom Hospital in Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) Epidemic era. *Region 4-5 Medical Journal, 39*(4), 616-627. (in Thai)

Nilchaikovit, T., Lortrakul, M., & Phisansuthideth, U. (1996). Development of Thai version of hospital anxiety and depression scale in cancer patients. *Journal of the Psychiatrist Association of Thailand, 41*(1), 18-30. (in Thai)

Prapasorn, J. (2021). Stress and Factors Associated with Operational Stress of Khaen Dong Hospital Personnel, Buriram Province in the Covid-19 Pandemic Situation. *Regional Health Promotion Center 9 Journal, 15*(38), 469-483. (in Thai)

Psychology Department, Cho ai-rong Hospital. (2022). *Data of psychology.* Narathiwat Provincial Public Health Office. (in Thai)

Ruengjamnian, P., Na Chiangmai, N., Tiamjan, R. (2013). Factors related to stress of supporting staff in Chiangmai Neurological Hospital. *Phikanate Journal, 9*(2), 97-110. (in Thai)

Shin, S.-J., Kim, Y.-J., Ryoo, H.-W., Moon, S.-B., Lee, S.-H., Moon, Y.-H., et al. (2021). Comparison of Covid-19 pandemic-related stress among frontline medical personnel in Daegu City, Korea. *Medicina, 57*(6), 583.

Siangpror, P., Rawiworrakul, T., & Kaewboonchoo, O. (2014). Factors correlated to job stress among nurses in specialised cancer hospital, central region of Thailand. *Journal of health science research, 8*(1), 17-27. (in Thai)

Sribenchamas, N., Samruayruen, K., Srijaroen, W., Krongdee, N., & Paengpran, S. (2019). Factors predicting to job stress among hospital personnel. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, *9*(3), 194-201. (in Thai)

Talek, M. (2020). *A survey of public opinions on the coronavirus situation at the three southernmost provinces. Center for conflict studies and cultural diversity (CSCD), Institute for peace studies.* Songkhla: Prince of Songkhla University. (in Thai)

Tantivutekun, S., Meemon, N., Phukao, D., & Chittham, P. (2020). Association between psychosocial work environment and job stress among non-medical staff in a hospital. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 12*(1), 1-13. (in Thai)

Vichianpradit, K., Yingratanasuk, T., & Lormpong, S. (2013, May 17). Factors related to occupational stress among restered nurses in autonomous university hospital. In *The 2nd National Graduate Conference*. Kasetsart University, Nonthaburi. (in Thai)